Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) __________________________

   (Name) ____________________________

2. (Signature) __________________________

   (Name) ____________________________

Roll No. | | | | | | | |

(In figures as per admission card)

Roll No.______________________________

(In words)

J 3 8 1 0

Test Booklet No.

Time : $2 \, ^1/_2$ hours] **PAPER-III** [Maximum Marks : **200**

MARATHI

Number of Pages in this Booklet : **24** Number of Questions in this Booklet : **26**

Instructions for the Candidates

1. Write your roll number in the space provided on the top of this page.
2. Answer to short answer/essay type questions are to be given in the space provided below each question or after the questions in the Test Booklet itself.

   No Additional Sheets are to be used.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to you. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as below :
   (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal and do not accept an open booklet.
   (ii) **Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to pages/questions missing or duplicate or not in serial order or any other discrepancy should be got replaced immediately by a correct booklet from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given.**
4. Read instructions given inside carefully.
5. One page is attached for Rough Work at the end of the booklet before the Evaluation Sheet.
6. If you write your name or put any mark on any part of the Answer Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. You have to return the test booklet to the invigilators at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall.
8. **Use only Blue/Black Ball point pen.**
9. **Use of any calculator or log table etc., is prohibited.**

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. पहले पृष्ठ के ऊपर नियत स्थान पर अपना रोल नम्बर लिखिए ।
2. लघु प्रश्न तथा निबंध प्रकार के प्रश्नों के उत्तर, प्रत्येक प्रश्न के नीचे या प्रश्नों के बाद में दिये हुए रिक्त स्थान पर ही लिखिये ।

   इसके लिए कोई अतिरिक्त कागज का उपयोग नहीं करना है ।
3. परीक्षा प्रारम्भ होने पर, प्रश्न-पुस्तिका आपको दे दी जायेगी । पहले पाँच मिनट आपको प्रश्न-पुस्तिका खोलने तथा उसकी निम्नलिखित जाँच के लिए दिये जायेंगे जिसकी जाँच आपको अवश्य करनी है :
   (i) प्रश्न-पुस्तिका खोलने के लिए उसके कवर पेज पर लगी कागज की सील को फाड़ लें । खुली हुई या बिना स्टीकर-सील की पुस्तिका स्वीकार न करें ।
   (ii) **कवर पृष्ठ पर छपे निर्देशानुसार प्रश्न-पुस्तिका के पृष्ठ तथा प्रश्नों की संख्या को अच्छी तरह चैक कर लें कि ये पूरे हैं । दोषपूर्ण पुस्तिका जिनमें पृष्ठ/प्रश्न कम हों या दुबारा आ गये हों या सीरियल में न हों अर्थात किसी भी प्रकार की त्रुटिपूर्ण पुस्तिका स्वीकार न करें तथा उसी समय उसे लौटाकर उसके स्थान पर दूसरी सही प्रश्न-पुस्तिका ले लें । इसके लिए आपको पाँच मिनट दिये जायेंगे । उसके बाद न तो आपकी प्रश्न-पुस्तिका वापस ली जायेगी और न ही आपको अतिरिक्त समय दिया जायेगा ।**
4. अन्दर दिये गये निर्देशों को ध्यानपूर्वक पढ़ें ।
5. उत्तर-पुस्तिका के अन्त में कच्चा काम (Rough Work) करने के लिए मूल्यांकन शीट से पहले एक पृष्ठ दिया हुआ है ।
6. यदि आप उत्तर-पुस्तिका पर अपना नाम या ऐसा कोई भी निशान जिससे आपकी पहचान हो सके, किसी भी भाग पर दर्शाते या अंकित करते हैं तो परीक्षा के लिये अयोग्य घोषित कर दिये जायेंगे ।
7. आपको परीक्षा समाप्त होने पर उत्तर-पुस्तिका निरीक्षक महोदय को लौटाना आवश्यक है और इसे परीक्षा समाप्ति के बाद अपने साथ परीक्षा भवन से बाहर न लेकर जायें ।
8. **केवल नीले/काले बाल प्वाईंट पैन का ही इस्तेमाल करें ।**
9. **किसी भी प्रकार का संगणक (कैलकुलेटर) या लाग टेबल आदि का प्रयोग वर्जित है ।**

MARATHI
मराठी

PAPER – III
प्रश्नपत्रिका – III

Note : This paper is of **two hundred (200)** marks containing **four (4)** sections. Candidates are required to attempt the questions contained in these sections according to the detailed instructions given therein.

टीप : ही प्रश्नपत्रिका **दोनशे (200)** गुणांची असून तीत **चार (4)** विभाग आहेत. प्रत्येक विभागांतर्गत तपशीलवार सूचनांप्रमाणे सर्व प्रश्न सोडवावयाचे आहेत.

SECTION – I

विभाग – I

Note : This section consists of two essay type questions of **twenty (20)** marks each, to be answered in about **five hundred (500)** words each. **(2 × 20 = 40 marks)**

टीप : या विभागात निबंधाच्या स्वरूपाचे **दोन** प्रश्न आहेत. त्यांतील प्रत्येकास **वीस (20)** गुण आहेत. त्यांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे **पाचशे (500)** शब्दांत द्यावयाची आहेत. **(2 × 20 = 40 गुण)**

1. साहित्य : समाजपरिवर्तनाचे एक माध्यम.

किंवा

विनोदी साहित्यातील रंजकता व बोधपरता.

2. लोकप्रिय साहित्याची सार्वत्रिकता.

किंवा

अभिजात साहित्याचे स्वरूप

SECTION – II
विभाग – II

Note : This section contains **three (3)** questions from each of the electives/specializations. The candidate has to choose only one elective/specialization and answer all the three questions from it. Each question carries **fifteen (15)** marks and is to be answered in about **three hundred (300)** words **(3 × 15 = 45 marks)**

टीप : या विभागात प्रत्येक ऐच्छिक/वैकल्पिक अभ्यासक्रमावर आधारित असे **तीन (3)** प्रश्न आहेत. उमेदवाराने कोणताही एक ऐच्छिक / वैकल्पिक विषय निवडून त्यावरील सर्व तीनही प्रश्न सोडवावयाचे आहेत. प्रत्येक प्रश्नास **पंधरा (15)** गुण असून प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे **तीनशे (300)** शब्दांत द्यावयाचे आहे. **(3 × 15 = 45 गुण)**

ऐच्छिक I – लोकसाहित्य

3. लोक आणि साहित्य या संज्ञांचे नेमके अर्थ सांगून लोकसाहित्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
4. प्रयोगरूप लोककलांच्या स्वरूपाचे विवेचन करा.
5. लोकसाहित्यातून समाजजीवनाचे दर्शन कशा प्रकारे घडते ते वेगवेगळी उदाहरणे देऊन समजावून सांगा.

ऐच्छिक II – तौलनिक साहित्याभ्यास

3. 'तुलना' हा तौलनिक साहित्याभ्यासाचा पाया असला तरी ही तुलना कशाकशाची करावी याविषयी कोणते संकेत आहेत ते सविस्तर लिहा.
4. वाङ्मयीन प्रभावा (influence) इतकीच प्रभव (reception) ही प्रक्रियासुद्धा तौलनिक साहित्याभ्यासात महत्त्वाची आहे असे तुम्हाला वाटते का ? सकारण स्पष्ट करा.
5. साहित्यकृतीच्या भाषांतराच्या स्वाभाविक मर्यादा कोणत्या ते सांगून भाषांतरित साहित्यकृतींचे तौलनिक साहित्याभ्यासातील स्थान निश्चित करा.

ऐच्छिक III – स्त्रीवादी साहित्याभ्यास

3. स्त्रीवाद म्हणजे काय ? स्त्रीवादी विचारामुळे साहित्याच्या आकलनात कोणता फरक पडतो ते सोदाहरण लिहा.
4. आधुनिक मराठीतील कवयित्रींच्या काव्यलेखनाचे प्रमुख विशेष साधार लिहा.
5. आधुनिक मराठीतील स्त्रीकथाकारांच्या कथासाहित्याचे कोणते टप्पे पडतात ? प्रमुख स्त्रीकथाकारांच्या उदाहरणांद्वारे विवेचन करा.

ऐच्छिक IV – ग्रामीण साहित्य

3. मराठी ग्रामीण साहित्यातून घडणाऱ्या समाजदर्शनाचे विशेष सोदाहरण लिहा.
4. मराठी ग्रामीण कथेचे वेगळेपण विविध उदाहरणांच्या आधारे समजावून सांगा.
5. ग.ल. ठोकळ आणि शंकर पाटील यांपैकी एका लेखकाच्या ग्रामीण साहित्याचा परिचय करून द्या.

ऐच्छिक V – दलित साहित्य

3. दलित साहित्याची वाटचाल डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचाराच्या प्रकाशात झाली आहे. विवेचन करा.
4. दलित आत्मकथनांनी मराठी साहित्यविश्वाच्या कक्षा रुंदावल्या असे का म्हणतात ? साधार लिहा.
5. बाबुराव बागूल आणि यशवंत मनोहर यांपैकी एका लेखकाच्या साहित्यिक कामगिरीचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

SECTION – III

विभाग – III

Note : This section contains **nine (9)** questions of **ten (10)** marks, each to be answered in about **fifty (50)** words. **(9 × 10 = 90 marks)**

टीप : या विभागात **नऊ (9)** प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे **पन्नास (50)** शब्दांत द्यावयाचे आहे. प्रत्येक प्रश्नास **दहा (10)** गुण आहेत. **(9 × 10 = 90 गुण)**

6. महानुभावांच्या गद्यग्रंथांची नावे सांगून त्यांची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.

7. स्वातंत्र्यपूर्व काळातील मराठी कथा आणि स्वातंत्र्योत्तर काळातील मराठी कथा यांत कोणते वेगळेपण आहे ?

8. मराठी भाषेची उत्पत्ती कोणत्या भाषेपासून झाली असे मानले जाते ? याविषयीची वेगवेगळी मते कोणीकोणी मांडली ते लिहा.

9. 'ध्वनी हा काव्याचा आत्मा' असे का म्हणतात ?

10. साहित्यसमीक्षेची कार्ये कोणकोणती आहेत ते सांगा.

11. कथा आणि कादंबरी या साहित्यप्रकारांतील साम्यभेद कोणते ते लिहा.

12. एकोणिसाव्या आणि विसाव्या शतकांत स्त्रियांच्या सुधारणेचे कोणकोणते प्रयत्न झाले ?

13. भाषाशुद्धीची चळवळ कोणीकोणी केली ? तिचे स्वरूप कोणते होते ?

14. 'श्यामची आई' व 'रणांगण' यांपैकी एका कादंबरीचे आशय व अभिव्यक्ती या दृष्टींनी मराठीतील अन्य कादंबऱ्यांपेक्षा वेगळेपण स्पष्ट करा.

SECTION – IV

विभाग – IV

Note : This section contains **five (5)** questions of **five (5)** marks each based on the following passage. Each question should be answered in about **thirty (30)** words.

(5 × 5 = 25 marks)

टीप : या विभागात उताऱ्यावर आधारित **पाच (5)** प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास **पाच (5)** गुण आहेत. प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे **तीस (30)** शब्दांत द्यावयाचे आहे. **(5 × 5 = 25 गुण)**

पुढील उतारा वाचून त्याखालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा

समीक्षालेखनाच्या कक्षेत दोन स्तरांवरचे लेखन समाविष्ट होते. त्यांपैकी एक स्तर विशिष्ट वाङ्मयकृतीच्या मूल्यमापनात्मक समीक्षेचा आणि दुसरा स्तर वाङ्मयाभ्यासाचा. यांपैकी दुसरा स्तर ज्ञानक्षेत्राशी निगडित तर पहिला स्तर वाङ्मयव्यवहार आणि ज्ञानक्षेत्र अशा दोन्ही गोष्टींशी निगडित आहे. येथे वाङ्मयसमीक्षा आणि वाङ्मयाभ्यास या दोन स्तरांचे संबंध लक्षात घेणे आवश्यक आहे. वाङ्मयसमीक्षा आणि वाङ्मयाभ्यास या दोन गोष्टी परस्परांशी संलग्न असूनही त्या परस्परांपासून काही प्रमाणात भिन्न आहेत. या दोन प्रकारच्या लेखनाची केंद्रे आणि उद्दिष्टे वेगवेगळी आहेत. समीक्षाविषय झालेली वाङ्मयकृती हे समीक्षालेखनाचे केंद्र आहे. विशिष्ट वाङ्मयकृतीचे स्वरूप तपासणे, तिचा दर्जा किंवा मूल्य निश्चित करणे तसेच अन्य वाङ्मयकृतींच्या संदर्भात तिचे मूल्यात्मक स्थान ठरवणे, हे तिचे उद्दिष्ट आहे. विशिष्ट वाङ्मयकृतीची समीक्षाही दोन प्रकारची असते. त्यांपैकी एकीला आपण ग्रंथपरीक्षण म्हणतो आणि दुसरीला आपण संहिता-अभ्यास म्हणतो. पहिल्या प्रकारची वाङ्मयकृतिसमीक्षा वाचकाला वाचनात मदत करीत असते. अशी ग्रंथपरीक्षणे लिहिण्यासाठी समीक्षकाला वाङ्मयीन मूल्यांची जाण असणे आवश्यक असते. ही जाण तो वाङ्मयाच्या डोळस वाचनातून आणि सैद्धांतिक समीक्षेचे तसेच अन्य समीक्षकांच्या व वाङ्मयाभ्यासकांच्या समीक्षालेखनाचे वाचन करून समृद्ध करीत असतो. असे असले तरी तो सैद्धांतिक समीक्षेत तज्ज्ञ असणे आवश्यक नसते. खरे म्हणजे या प्रकारच्या लेखनाला 'टीका' म्हणणे योग्य ठरेल. संहिताभ्यासाचे मुख्य उद्दिष्ट वाङ्मयकृतीच्या आंतररचनेची चिकित्सा करणे हे आहे. हे कार्य वाङ्मयाच्या ज्ञानप्राप्तीच्या हेतूने केले जाते. आपली वाङ्मयीन समज अधिक प्रगल्भ करण्यासाठी जाणकार वाचकांना या संहिताभ्यासाची मदत जरी होत असली तरी वाचकांना मदत व्हावी म्हणून तो

केला जात नाही. संहिताभ्यास करणे, अन्य जीवनव्यवहारांशी आणि ज्ञानक्षेत्रांशी वाङ्‌मयकृतीचा संबंध निश्चित करणे आणि या प्रकारच्या विविध पद्धतींनी केलेल्या अभ्यासातून एकूण वाङ्‌मयाची व्यवस्था लावणे, हे वाङ्‌मयाभ्यासाचे उद्दिष्ट आहे. त्यासाठी त्याला आपल्या भाषेतील समग्र वाङ्‌मयीन परंपरेचे, सर्व प्रकारच्या वाङ्‌मयीन सिद्धान्तांचे, वाङ्‌मयीनकृतीच्या आंतररचनेचे, वाङ्‌मयप्रकारांच्या स्वरूपाचे आणि विविध अभ्यासपद्धतींचे ज्ञान असणे आवश्यक असते. वाङ्‌मयाभ्यासातून तो स्वत:ची वाङ्‌मयविषयक भूमिका निश्चित करीत असतो. त्याच्या भाषेतील सर्व प्रकारचे म्हणजे कलात्मक, रंजक चांगले, आणि वाईट असे सर्व प्रकारचे वाङ्‌मय, किंबहुना ज्या ज्या लेखनात ‘वाङ्‌मयत्व’ असते ते ते सर्व लेखन त्याची त्याची अभ्याससामग्री असते.

15. समीक्षालेखनाच्या कक्षेत कोणत्या दोन स्तरांवरचे लेखन समाविष्ट होते व ते स्तर कशाशी निगडित असतात ?

16. वाङ्‌मयसमीक्षा आणि वाङ्‌मयाभ्यास यातील फरक स्पष्ट करा.

17. ग्रंथपरीक्षणे लिहिण्यासाठी समीक्षकाला कशाची जाण असणे आवश्यक असते ? ही जाण त्याला कशी प्राप्त होते ?

18. संहिताभ्यासाचे मुख्य उद्दिष्ट कोणते ? त्यामुळे कोणास मदत होते ?

19. वाङ्मयीन समीक्षकाला कोणकोणत्या गोष्टींचे ज्ञान असणे गरजेचे असते ?

FOR OFFICE USE ONLY	
Marks Obtained	
Question Number	Marks Obtained
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	

Total Marks Obtained (in words) ....

(in figures) ....

Signature & Name of the Coordinator ....

(Evaluation) Date ....